

Eiropas Savienība vēlreiz piesaka karu birokrātijai

Avots: Euobserver, Elena Sánchez Nicolás

Kompass ir ļoti svarīgs, lai orientētos, jo īpaši tad, kad esat apmaldījies. Un Konkurētspējas kompass - jaunās Eiropas Savienības Komisijas "ziemeļu zvaigzne" - liecina par jaunu vienkāršošanas vai, no kā daudzi baidās, cita veida mēģinājumu samazināt noteikumu milzīgo apjomu.

Eiropas vienotais tirgus tiek uzskatīts par Eiropas Savienības dārgakmeni, tomēr sadrumstalotie tiesību akti un sarežģītā atbilstība apgrūtina uzņēmumus, jo īpaši mazos un vidējos uzņēmumus, kas veido 99 % Eiropas uzņēmumu un kuriem bieži vien trūkst resursu, lai sekotu līdzi.

Gan Mario Dragi, gan Enriko Lettas (*Enrico Letta*) ziņojumos ir iekļauti ieteikumi ES konkurētspējas veicināšanai - tieši ar šo terminu fon der Leienas 2.0 komisija gatavojas aizbildināties, lai likvidētu fon der Leienas 1.0 sasniegumus.

Komisija ir apņēmusies šā pilnvaru termiņa laikā veikt "bezprecedenta vienkāršošanas pasākumus", sākot ar ilgtspējīgas ziņošanas pamatīgu pārskatīšanu, kas tiks iekļauta visaptverošā priekšlikumā nākamajā mēnesī. Taču ar to nepietiks, ņemot vērā dažu ES dalībvalstu, nozaru grupu, kā arī centriski labējo un konservatīvo likumdevēju pieaugošo vēlmi pēc kavēšanās, atcelšanas un politikas izmaiņām. Kritiķi apgalvo, ka aiz vienkāršošanas retorikas patiesībā slēpjas centieni padarīt vājākus galvenos normatīvos aktus.

"Šī regulējuma atcelšanas programma ir korporatīvo sapņu piepildījums," sacīja Olivjē Hēdemans (*Olivier Hoedeman*) no lobiju uzraudzības organizācijas *Corporate Europe Observatory*. "Pieņemot apšaubāmo korporatīvo lobiju pieeju "pārmērīgam regulējumam", Eiropas Savienība riskē zaudēt savu morālo un regulatīvo kompasu".

Šķiet, ka šīs virziena maiņas virzītājspēks ir sacelšanās fon der Leienas pašas vadītajā centriski labējā Eiropas Tautas partijā, Donalda Trampa atgriešanās Baltajā namā, Ķīnas acīmredzamā ekonomiskā lielvara, populisma pieaugums ES un rūpniecības

krīze Vācijā (Eiropas lielākajā ekonomikā). Taču, vainojot regulējumu kā galveno konkurētspējas šķērsli, tiek pārlietu vienkāršots jautājums un izmantots vecais stereotips par Eiropu kā “superregulatoru”. Uzmanība tiek novirzīta no tādiem sarežģītiem jautājumiem kā ieguldījumi un finansējums, kas ir “zilonis trauku veikalā” (gandrīz) visās diskusijās par globālo konkurētspēju.

Pēdējo 20 gadu laikā Eiropa ir uzsākusi vairākas iniciatīvas, lai samazinātu pārmērīgo administratīvo slogu. Tomēr problēma arvien atgriežas, atklājot dziļi iesakņojušos sistēmas neefektivitāti. Tātad, cik daudz ir “pārāk daudz” birokrātijas un kāpēc tā ir tik pastāvīga problēma?

Vēl viena ekspertu grupa?

Šī nav pirmā reize, kad Eiropa mēģina samazināt birokrātiju un diez vai tā būs pēdējā. Satraukums par birokrātijas pieaugumu 2007. gadā lika izveidot īpašu ekspertu grupu un 2012. gadā pieņemt administratīvā sloga samazināšanas rīcības programmu, kas ietvēra vairāk nekā 66 tiesību aktu izmaiņas.

Pateicoties šiem pasākumiem, Eiropas Savienības izpildvara apgalvoja, ka ir sasniegusi savu mērķi samazināt birokrātiju uzņēmējdarbībā par 25 %, ietaupot 30,8 miljardus eiro. Tika paziņots, ka nozaru plānos ir samazināts administratīvais slogs par vairāk nekā 28,7 miljardiem euro, jo īpaši lauksaimniecības, uzņēmējdarbības tiesību un nodokļu jomā, kas tiek uzskatītas par visproblemātiskākajām sfērām.

Pamatojoties uz šādu veiksmes stāstu, 2012. gada beigās tika uzsākta ES regulējuma atbilstības novērtēšana (REFIT) - līdztekus vēl vienai ekspertu grupai, kuras pilnvaras beidzās 2019. gadā. Arī šoreiz bija iecerēts pārbaudīt visus ES tiesību aktus un vēl vairāk samazināt regulatīvo slogu. Rezultātā gandrīz pēc gada Komisija ierosināja 133 pasākumus, lai vienkāršotu tiesību aktus un samazinātu birokrātiju.

Eiropas Komisijas 2014.-19. gada darbības laikā netika izvirzīts mērķis samazināt kopējo regulējuma slogu. Pēc pandēmijas *REFIT* grupu aizstāja vēl viena augsta līmeņa ekspertu grupa - platforma “Fit for Future” (*F4F*).

“Vienkāršošana un sloga samazināšana, jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, ir īpaši nepieciešama pēc Covid-19

pandēmijas,” 2020. gada maijā, uzsākot *F4F* darbību, teica toreizējais ES komisāra vietnieks Marošs Šefčovičs.

Eksperti sniedza 41 atzinumu ar aptuveni 260 ierosinājumiem ES tiesību aktu vienkāršošanai un modernizēšanai, tostarp ietekmes novērtējumos pārbaudīt esošos ziņošanas pienākumus, nodrošināt ar valsts iestādēm koplietojamās informācijas sadarbību un atbalstīt digitalizācijas izmantošanu, piemēram, attiecībā uz kohēzijas politiku. Tomēr daži dalībnieki vēlējās, lai *F4F* platformai būtu tiešāka ietekme uz juridisko tekstu izstrādi, liecina 2024.gada oktobra sanāksmes protokols.

Fon der Leienas 1.0 paradokss

Līdztekus rezerves risinājumam, proti, ekspertu grupu izveidei, fon der Leiena jau pirmā pilnvaru termiņa sākumā apņēmas ierosināt Mazo un vidējo uzņēmumu stratēģiju, kuras mērķis būtu samazināt birokrātiju un uzlabot to piekļuvi tirgum. Viņa arī ieviesa pieeju “*one-in, one-out*” kā daļu no saviem politiskajiem mērķiem un darba metodēm. Tās pamatā bija princips “kompensēt no Komisijas tiesību aktu priekšlikumiem izrietošo jauno slogu, līdzvērtīgi samazinot esošo slogu tajā pašā politikas jomā” jeb, citiem vārdiem sakot, “*padarīt tiesību aktus viegli izpildāmus un izvairīties no nevajadzīga regulatīvā sloga pārklāšanās.*”

Saskaņā ar *F4F* datiem, īstenojot pieeju “*one-in, one-out*”, 2022. gadā administratīvā sloga samazinājums saistībā ar Komisijas priekšlikumiem tika lēsts 7,3 miljardu euro apmērā.

Taču vienlaikus tika pieņemti Zaļais darījums, “*Fit for 55*” un citi priekšlikumi - ar tiem tika ieviesti daudzi likumdošanas un nenormatīvie pasākumi ar jauniem pienākumiem ne tikai uzņēmumiem, bet arī valsts iestādēm un citiem. Līdz 2022. gada beigām uzņēmumi visā Eiropā saskārās ar augstām enerģijas cenām, inflācijas un piegādes ķēžu problēmām ka arī ar pastāvīgu ģeopolitisko nestabilitāti pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā. Papildu izaicinājums bija arī ASV Inflācijas samazināšanas likums (*IRA*) - un jautājumi par globālo konkurētspēju atkal nonāca politiskās dienaskārtības virsotnē.

Jau 2023. gada sākumā uzņēmēju apvienības aicināja “atvilkt elpu” regulējuma jomā, ko vēlāk tajā pašā gadā atbalstīja arī dažas dalībvalstis, tostarp Beļģija un Francija.

Saskaņā ar 2023. gada marta paziņojumu, ko publicēja *BusinessEurope*, lobijs, kas pārstāv darba devējus Eiropas Savienībā, norādīja, ka regulējuma samazināšana bija otra lielākā problēma uzņēmumiem pēc augstajām enerģijas cenām. Tāpat satraukumu izraisa bankrotu skaita pieaugums.

Uz šīm problēmām tika reaģēts ar ilgtermiņa konkurētspējas plānu, kurā pirmo reizi fon der Leiena apņēma par 25 procentiem samazināt slogu, ko rada t.s. ziņošanas prasības. Tā bija daļa no fon der Leienas atbildes reakcijas uz politisko pretestību pret svarīgākajām ES vides politikas jomām, ko izraisīja viņas pašas pārstāvētā EPP un uzņēmējdarbības apvienības. Aicinājumi atcelt regulējumu, kas sākās 2023. gadā, laika gaitā ir kļuvuši tikai skaļāki.

Slavenā Antverpenes deklarācija 2024. gada februārī nāca klajā ar aicinājumu izstrādāt “*Eiropas Rūpniecisko vienošanos*” kā “visaptverošu rīcības plānu, lai konkurētspēju izvirzītu par stratēģisku prioritāti”.

Vienkāršošana vai regulējuma atcelšana?

Lai gan ir skaidrs, ka Eiropa saskaras ar sarežģītākām procedūrām, sarežģītākām tiesību sistēmām un lēnākiem administratīvajiem procesiem nekā daži citi reģioni, šāda ainava atspoguļo dažas pretrunas, kas ir noteikušas vienoto tirgu - un arī Eiropas Savienību. Problēma ir tā, ka “konkurētspēja”, šķiet, ir kļuvusi par frāzi, kas attaisno gandrīz jebko, jo īpaši uzņēmējdarbības noteikumu atcelšanu.

Februāra beigās gaidāmajā visaptverošajā tiesību aktu kopumā ir paredzēts pievērsties un, iespējams, pārskatīt *Uzņēmumu ilgtspējīgas pienācīgas rūpības direktīvu (CSDDD)*, *Uzņēmumu ilgtspējīgas attīstības ziņošanas direktīvu (CSRD)* un ES Taksonomijas regulu - tas viss notiks vienā likumdošanas procesā.

Business Europe nesen paziņoja, ka “pārskatu sniegšana ir tikai neliela daļa no visa regulatīvā sloga, kas rada augstas izmaksas uzņēmējdarbības veikšanai Eiropā”.

“Eiropai būtu arī steidzami jāsamazina kopējās regulējuma atbilstības izmaksas, jālikvidē slogs, ko rada šķēršļi pārrobežu uzņēmējdarbības veikšanai vienotajā tirgū, un jāatbrīvojas no pārmērīgas birokrātijas,” paziņoja lobijs, atbalstot visaptverošu vairāku jaunajā nostājas dokumentā uzskaitīto Eiropas Savienības tiesību aktu pārskatīšanu. Tomēr var arī apgalvot, ka, lai panāktu patiesu vienkāršošanu un nodrošinātu efektīvu kapitāla tirgu pārrobežu darbību, visā ES būtu jāaskaņo nodokļu likumi, kas, visticamāk, drīzumā nenotiks.

Eiropas Tautas partija arī aicina uz diviem gadiem atlikt oglekļa robežnodokļa, kas oficiāli pazīstams kā *Oglekļa robežkontroles mehānisms (CBAM)*, ieviešanu, savukārt Francijas valdība aicina vienkāršot vairāk nekā duci tiesību aktu, tostarp valsts atbalsta noteikumus un ar *Kopējo lauksaimniecības politiku (KLP)* saistītos pasākumus.

“Vēstījums ir skaidrs: Eiropai jābūt ekonomiskai lielvarai, nevis regulatīvai supervalstij,” nesen sacīja Polijas finanšu ministrs Andžejs Domaņskis (*Andrzej Domański*), liekot noprast, ka, visticamāk, sekos arī citi šādi “*omnibusi*”.

Savukārt, tādi investori kā *Allianz GI* un uzņēmumi, tostarp Francijas *Nestlé* un Apvienotās Karalistes *Unilever*, ir brīdinājuši, ka šis “*omnibusa*” priekšlikums pats par sevi mazina politikas noteiktību un juridisko paredzamību.